

DŽON APDAJK
BEŽI, ZEKO,
BEŽI

Prevela
Nevena Stefanović Čičanović

■ Laguna ■

Naslov originala

John Updike
RABBIT, RUN

Copyright © 1960, John Updike
Copyright renewed © 1988, John Updike
All rights reserved
Published by arrangement with The Knopf Doubleday
Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC.

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kolo III / Knjiga 8

Izdavačka kuća LAGUNA DOO BEOGRAD iz Beograda, ulica Resavska br. 33, poziva nosioca odnosno nosioce autorskih prava (autori ili druga lica koja su u skladu sa zakonom stekla autorska prava) na prevod knjige „Beži, Zeko, beži“ autora Džona Apdajka, da se jave našoj izdavačkoj kući u cilju dogovora u vezi sa regulisanjem svih autorskih prava i obaveza.

U vezi sa navedenim, možete da nas kontaktirate putem e-maila redakcija@laguna.rs.

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

BEŽI, ZEKO,
BEŽI

Sadržaj

BEŽI, ZEKO, BEŽI9

Biljana Dojčinović: *Zeka Angstrom (opet) beži* . 353

Pokreti Milosti, okorelost srca; okolnosti spoljne.

Paskal, *Misli* 507

Dečaci igraju košarku oko telefonskog stuba o koji su okačili koš. Trčanje, galama. Struganje i škripa đonova po pošljunčanoj i neutabanoj stazi kao da izdižu njihove glasove visoko iznad električnih žica, u vlažno plavo martovsko nebo. Stazom dolazi Zeka Angstrom, u poslovnom odelu, zastaje i posmatra igru, iako je visok metar i osamdeset osam i ima dvadeset šest godina. Ovako visok, on ne liči na zeca; ali široko i blede lice, bledoplava boja očiju i nervozno podrhtavanje nozdrva na kratkom nosu dok stavlja cigaretu u usta, donekle objašnjavaju ovaj nadimak koji je stekao dok je i on bio dečak. On ostaje tu gde je i razmišlja, deca neprestano pridolaze, preplavljuju sve veći prostor.

Dečacima je neprijatno što on tu stoji kao ukopan. Kolutaju očima. Oni tu igraju za svoj račun, a ne da bi se prikazali nekakvom klipanu koji se tu vrzma u kestenjastom odelu na dva reda. Izgleda im smešno što jedna odrasla osoba uopšte ovuda prolazi. Gde su mu kola? Cigareta samo još više pogoršava stvar. Nije li on jedan od onih koji će im ponuditi cigarete ili pare da pođu s njim tamo iza ledare? Čuli su oni

i o takvim stvarima, ali nisu se baš mnogo uplašili; njih je šestorica a on sam.

Odskočivši od ivice koša, lopta leti iznad glava šestorice i zaustavlja se baš kod nogu onog koji stoji sam. On je hvata kratkim odskokom, brzinom koja ih zaprepašćuje. Dok nemo pilje u njega, on najedanput ugleda, iskosa, kroz plavi oblak dima od duvana, jednu tamnu konturu, koja se ocrtava kao fabrički dimnjak prema nebu ovog prolećnog popodneva, i koja pažljivo stupa, nervozno vrteći loptu ispred sebe, jednom ispruženom bledom rukom na lopti, a drugom ispod nje, strpljivo je bacajući sitnim pokretima gore-dole, ne bi li dobila neku vrstu oslonca u samom vazduhu. Polumeseci na noktima su mu veliki. Zatim, lopta kao da mu se diže do desnog revera na kaputu, poleće uvis pored ramena, dok mu se kolena istovremeno sagibaju, i izgleda da će promašiti, jer iako je pucao iz ugla, ona ne ide prema košu. Nije ciljao u njega. Pada usred obruča, blago zatresavši mrežu. „Hej!“, uzvikuje on ponosno.

„Sreća“, kaže jedan dečak.

„Veština“, odvrća on i pita: „Hej. Je l' mogu i ja da igram?“

Odgovora nema, samo zbunjeni i glupavi pogledi. Zeka skida sako, pažljivo ga savija i stavlja na čist poklopac kante za otpatke. Iza njega farmerke ponovo počinju da se gušaju. On ulazi u najgušći krkljanac i otrgne loptu iz dveju slabasnih belih ruku. Ščepao ju je. Taj dobro poznati dodir razapete kože bodri mu čitavo telo, daje polet njegovim rukama. Čini mu se kao da se godinama saginjao da dodirne tu zategnutu površinu. Ruke mu se podižu same od sebe i lopta, uzdignuta iznad njegove glave, poleće prema košu. Toliko je siguran u sebe da zatvara oči dok lopta pada, i za trenutak se pita da li je prošla kroz obruč ne okrznuvši mrežu. Pita: „Hej, na čijoj strani igram?“

Posle nemog komešanja dva dečaka su određena da budu s njim. Oni igraju protiv četvorice. Iako od samog početka Zeka otežava sebi time što stoji tri metra daleko od koša, igra je ipak neravnopravna. Niko se i ne trudi da pamti rezultat. Muči ga to nabusito ćutanje. Dečaci se kratko dovikuju, ali njemu niko ni slovca. Dok se igra odvija, on ih oseća pored svojih nogu, kako se sve više uzbuđuju, pokušavaju da ga spotaknu, ali i dalje uporno ćute. On ne želi to poštovanje; hteo bi da im kaže kako nema veze što je on stariji. Desetak minuta potom još jedan mališa prelazi na drugu stranu, i sad samo Zeka Angstrom i jedan dečak igraju protiv petorice. Taj dečak, još klinac, ali već snebivljiv, sa nekom vrstom prirodne okretnosti, najbolji je od sve šestorice; na glavi ima pletenu kapu sa zelenom kićankom koja mu je toliko natučena preko ušiju, čak do obrva, da izgleda pomalo blesavo. On je obdaren za košarku, što se vidi po načinu na koji se pokreće u stranu ne načinivši ni koraka, samo klizeći: odmah vidiš s kim imaš posla. Pa onda, kako čeka pre nego što krene. Sa malo sreće, kad dođe u koledž postaće zvezda školskog tima; Zeka zna kako to ide. Penješ se malo-pomalo, a onda se jednoga dana nađeš na vrhu, i svi ti kliču; od znoja na obrvama ne možeš dobro ni da vidiš, a graja se kovitla oko tebe, diže te, a onda izlaziš odatle, u početku te ne zaboravljaju, samo si izašao i dobro ti je, prijatno, slobodan si. Izašao si, i kao da se topiš, a dizanje se nastavlja dok ne postaneš, kao za ove dečake, još jedan deo neba odraslih koje se nadnelo nad njima u gradu, deo koji se iz nekih čudnih razloga naoblačio i došao da ih poseti. Oni ga nisu zaboravili; još gore od toga, nisu nikada ni čuli za njega. Međutim, Zeka je u svoje vreme bio poznat širom Amerike; u prvoj godini je kao junior postavio rekord u broju koševa, rekord koji je kao senior potukao novim

rekordom, prevaziđenim tek posle četiri godine, to će reći, pre četiri godine.

On postiže koševе jednom rukom, obema rukama, odozdo, ne pomerajući stopala, sa strane, iskosa, u letu, u skoku. Lopta se diže ravno i blago. Oduševljen je što ona još uvek živi u njegovim rukama. Čini mu se kao da se oslobodio duge potištenosti. Ali telo mu je teško, a dah kratak. Smeta mu to što se zadihao. Kad petorica dečaka sa suprotne strane počnu da gundaju i negoduju i kad jedan dečak koga je slučajno oborio ustane umrljana lica i odlazi, Zeka dragovaljno napušta igru. „Okej“, kaže on. „To je to od matorca. Triput ura!“

Onda se obraća dečaku sa kićankom koji je igrao s njim: „Zdravo, šampione.“ On je zahvalan tom dečaku koji je nastavio da ga posmatra s nezainteresovanim divljenjem i kad su ostali postali nabusiti. Rasni igrači se odmah prepoznaju.

Zeka uzima presavijeni sako i drži ga u jednoj ruci kao pismo, dok se udaljava stazom, trčeći. Kreće alejom. Prolazi pored napuštene ledare sa istrulelim drvenim gredama na porušenom tremu za utovar. Kante za otpatke, vrata od garaže, ograda od bodljikave žice ukrštene oko stabljika uvelog cveća. Mart je mesec. Vazduh je lak od ljubavi. Sve počinje iznova; kroz opor ukus duvana koji mu je ostao u ustima Zeka oseća u vazduhu nove mogućnosti, naglim pokretom vadi paklo cigareta iz džepa na košulji i ne usporavajući korak baca ga u prolazu u nečiju otvorenu kantu za smeće. Mali osmeh samozadovoljstva izvija mu gornju usnu. Njegove velike cipele od meke uštavljene kože tupim batom gaze po pošljunčanoj stazi dok kamičci odskaču u stranu.

On trči. Na kraju ovog bloka kuća, skreće u jednu ulicu, Vilburovu ulicu, na Sudijinom brdu, predgrađu grada Bruera, petog po veličini u Pensilvaniji. Trči uzbrdo. Prolazi

pored bloka velikih zgrada, malih tvrđava od betona i cigle sa vratima od obojenog i šlifovanog stakla i prozorima ukrašenim saksijama sa cvećem, zatim se penje do polovine puta duž drugog bloka koji sačinjavaju zgrade podignute sve u isto vreme, tridesetih godina. Čitav niz kuća penje se uz brežuljak kao jedno jedino stepenište. Na prostoru od oko dva metra, koliko svaka kuća nadvisuje susednu, nalaze se po dva bezbojna prozora, dobro razmaknuta jedan od drugog kao oči u životinje; zidovi su pokriveni šindrom različitih boja od modrikaste do prljavomrke. Pročelja su od istrulelih, svojevremeno belih dasaka. Tu je oko dvanaestak trospratnih kuća, i svaka ima dvoja vrata. Sedma vrata su njegova. Drvene stepenice koje vode do njih su izandale; ispod njih je blatnjavi budžak u kome skapava jedna izgubljena igračka. Plastični klov. Viđao ga je tu cele zime, ali uvek je mislio da će neko dete doći po njega.

Zeka zastaje u predvorju, do koga ne dopire sunce, zadihan. Iznad njega svetli mala dnevna sijalica, ogrezla u prašinu. Tri bele limene kutije za pisma vise prazne iznad mrkog radijatora. Vrata njegovog suseda iz prizemlja, na drugom kraju predvorja, zatvorena su kao natušteno lice. Tu je i onaj večiti vonj, uvek isti, ali koji on nikako ne može da odredi; ponekad mu se čini da se kuva kupus, nekad da smrdi zarđali kazan kad se založi, a nekad opet da nešto sladunjavo truli u zidovima. Penje se uza stepenice do svog stana, na poslednjem spratu.

Vrata su zaključana. Dok uvlači mali ključ u bravu, ruka mu drhti, bilo brzo kuca od neuobičajenog napora, a metal škripi. Ali kad otvori vrata, vidi svoju ženu kako sedi u fotelji sa čašom old fešenda u ruci i gleda televiziju čiji je zvuk prigušen.

„Ti si *tu*“, kaže on. „Zašto su vrata zaključana?“

Ona ovlaš okreće prema njemu mutne tamne oči, zakravljenjene od gledanja televizije. „Sama su se zaključala.“

„Sama se zaključala“, ponavlja on, ali se ipak saginje da poljubi njeno usijano čelo. Ona je žena niskog rasta, tamne i zategnute puti, kao da nešto u njoj buja boreći se protiv njene sićušnosti. Njemu se čini kao da je baš juče prestala da izgleda lepo. Bilo je dovoljno da se pojave dve kratke bore u uglovima njenih usta, pa da ova dobiju pohlepan izgled; a i kosa joj se prorodila, tako da on neprekidno misli o lobanji ispod nje. Ovi blagi nagoveštaji godina pojavili su se neprimetno, te izgleda moguće da će još koliko sutra ona ponovo biti žena koju je nekad voleo. Počinje da se šali s njom: „Čega se plašiš? Ko misliš da će da bane na vrata? Možda Erol Flin?“

Nema odgovora. On brižljivo odmotava svoj sako, prilazi plakaru i uzima vešalicu. Plakar se nalazi u dnevnoj sobi i vrata se otvaraju samo dopola pošto je televizor postavljen ispred njih. On pazi da nogom ne povuče žicu koja je vezana za utikač s druge strane vrata. Jednom je Dženis, koja je naročito trapava kad je trudna ili pijana, tako zaplela nogu među žice da je malo falilo da povuče televizor – sto četrdeset i devet dolara – i da se ovaj razbije. Srećom, stigao je do televizora dok se još ljuljao na metalnom postolju, a pre nego što je Dženis počela da uspaničeno mlatara nogom. Zašto se tako ponašala? Čega se plašila? Kao čovek od reda, on spretno stavlja krajeve vešalice u ramena sakoa i onim svojim dugim zamahom okačinje ga o obojenu prečagu uz ostala svoja odela. Okleva da li da skinе značku demonstratora sa revera, ali odlučuje da isto odelo nosi i sutra. Ima ih svega dva, ukoliko izuzmemo ono tamnoplavo, koje je pretoplo za ovo doba godine. Zatvara vrata i ona škljocnu, ali se zatim ponovo sama odškrinu nekoliko santimetara.

Zaključava vrata. To ga razdražuje: ruka mu drhti na bravi kao u nekog starkelje, a ona sedi tu i sluša škripu i krčanje.

On se okreće i pita je: „Kad si ti tu, gde su onda kola? Nema ih ispred kuće.“

„Kola su ispred kuće moje majke. Zaklanjaš mi ekran.“

„Ispred kuće tvoje majke? Divota! Baš si im pronašla mesto.“

„Gle, šta je ovo sad?“

„Šta to?“ On staje u stranu kako bi ona mogla da vidi ekran.

Ona gleda grupu dece, takozvane Musketare, kako izvode nekakvu muzičku tačku u kojoj je Darlin cvećarka u Parizu, Kubi policajac, a onaj visoki dečak koji se ceri i čiči nekakav romantični slikar. On i Darlin, i Kubi i Karen (obučena kao stara francuska dama kojoj Kubi, pošto je policajac, pomaže da pređe ulicu) igraju. Zatim reklama prikazuje pet vafla *Tutsi* kako izlaze iz omota i pretvaraju se u pet slova reči „Tutsi“. Slova takođe pevaju i igraju. Još uvek pevajući, vraćaju se u omot. To odjekuje kao u zvučnoj komori. Skotovi jedni: baš slatko. Video je ovo pedeset puta, ali sada mu se od toga prevrće u stomaku. Srce mu još uvek lupa ko doboš, a grlo mu se steže.

„Hari, imaš li cigaretu?“ pita Dženis. „Ja nemam više.“

„Šta? Bacio sam svoje paklo u kantu za đubre kad sam se vraćao kući. Prestajem da pušim.“ On se pita kako neko uopšte može i da pomisli na pušenje sa stomakom do zuba.

Dženis ga najzad pogleda. „Bacio si ga u kantu za đubre! Gospode! Ne piješ, a sad prestaješ i da pušiš. Šta je to s tobom? Da se ne spremaš da postaneš svetac?“

„Pst!“

Pojavio se veliki musketar Džimi, stariji čovek sa crnim okruglim ušima. Zeka ga pažljivo posmatra; on ga poštuje. Očekuje da od njega nauči nešto što će mu biti od koristi u

poslu: a to je prikazivanje nekakvog kuhinjskog uređaja u nekoliko robnih kuća s jevtinom robom, u Brueru i okolini. Taj posao radi već četiri nedelje. „Poslovice, poslovice, koliko u njima ima istine“, peva Džimi prateći se svojom mikimauskom gitarom, „one nam kažu šta da radimo; pomažu nam svima da budemo – bolji – mus-ke-ta-ri.“

Džimi odlaže na stranu osmeh i gitaru i govori gledaocima pravo kroz staklo: „Poznaj sebe samoga, rekao je jednom jedan stari mudri Grk. Poznaj sebe samoga. A šta to znači, devojčice i dečaci? To znači, budite ono što ste. Ne pokušavajte da budete Sali, Džini ili vaš sused Fred; budite oni koji ste. Bog ne želi da drvo bude vodopad, niti da cvet bude kamen. Bog svakome od nas daje poseban dar.“ Dženis i Zeka postaju neprirodno mirni; oboje su hrišćani. Pominjanje božjeg imena čini da se osećaju krivima. „Bog želi da neki od nas postanu naučnici, neki umetnici, a neki opet vatrogasci, lekari ili artisti na trapezu. I On svakome od nas daje poseban dar da to postane, *pod uslovom da nastojimo da taj dar sami razvijemo*. Treba *raditi*, draga moja deco. Dakle: poznaj sebe samoga! Naučite da shvatite svoje sposobnosti, a onda se trudite da ih razvijete. U tome je tajna sreće.“ On steže usta i namiguje.

Ovo je bilo dobro. Zeka pokušava to isto; steže usta a zatim namiguje, kako bi pridobio publiku pred sobom protiv nekog nevidljivog neprijatelja, Volta Diznija ili preduzeća *Vitašted*, priznajući kako je sve to samo pretvaranje, ali šta se tu može, tako se pridobija svet. Svi smo mi složni u tome: Pretvaranje svet pokreće. To je osnova naše privrede. *Vitašted*, lozinka savremene domaćice, jedna reč kao simbol očuvanja vitamina po svuda priznatom *Vitaštedovom* metodu.

Dženis ustaje i gasi televizor u trenutku kad treba da počnu vesti u osamnaest časova. Mala uporna zvezda koju ostavlja strujno kolo lagano se gasi.

„Gde je dete?“, pita Zeka.

„Kod tvoje majke.“

„Kod *moje* majke? Kola su kod tvoje majke, a dete kod moje. Gospode! Al' ti umeš da napraviš zbrku.“

Ona ustaje; njega dovodi do besa njena trudnoća koja joj daje izgled uporne nezgrapnosti. Ona nosi jednu od onih trudničkih suknji s izrezom na trbuhu u obliku slova „U“. Ispod poruba bluze vidi joj se polumesec od belog rublja. „Bila sam umorna.“

„Nije nikakvo čudo“, kaže on. „Koliko si toga popila?“ Pokazuje na čašu sa old fešendom. Ona strana čaše sa koje je pila umrljana je šećerom.

Ona pokušava da objasni. „Nelsona sam ostavila kod tvoje majke kad sam pošla po svoju majku da zajedno idemo u grad. Otišle smo njenim kolima, a onda smo se šetale i gledale prolećne haljine po izlozima, i ona je kupila jednu lepu škotsku maramu na rasprodaji kod *Krola* – skerletne boje.“ Ona se tetura; njen mali uzani jezik izviruje između razdvojenih nizova potamnelih zuba.

On je uplašen. Kad je zbunjena, Dženis postaje strašna. Oči joj se izgube u mrgodnim dupljama, a mala usta se otrombole u nemi prorez. Otkad je kosa počela da joj se proređuje i ističe sjajno čelo, njega ne napušta osećanje da je sva lomna, nepokretna, da ide samo u jednom smeru, ka sve dubljim borama i još proređenijoj kosi. On se oženio relativno kasno, kad je imao dvadeset četiri godine, dok je ona dve godine pre toga završila gimnaziju, još uvek jedva odrasla, sa stidljivim malim grudima koje bi se kad legne spljoštile uz grudni koš, pretvorivši se u rasplintu masu sa šiljcima. Nelson se rodio sedam meseci posle venčanja u crkvi, a porođaj je bio dug i težak. Zekin strah od onda meša se s njegovim strahom koji sada oseća i izaziva u njemu nežnost. „A šta si ti kupila?“

„Kupaći kostim.“

„Kupaći kostim! Hm. Sad, u martu?“

Ona za trenutak zatvara oči; on oseća da su joj misli još uvek zamagljene od alkohola i to mu je odvratno. „Činilo mi se da ću na taj način približiti trenutak kada ću moći da uđem u njega.“

„Koji ti je đavo? Druge žene *vole* kad su u drugom stanju. Šta li si ti to drugačija od ostalih? Hajde, reci. Kog si *ti* đavola nešto posebno?“

Ona otvara smeđe oči, smeđe i zamucene kao promešana kafa, a suze naviru i slivaju se preko donjih kapaka padajući na obraze rumene od ozlojeđenosti, dok gleda u njega i duboko zamišljeno kaže: „Skote jedan.“

Zeka prilazi svojoj ženi i, obgrlivši je rukama, oseća je tu, uz sebe, njen dah topao od jecaja, njene zakravljene beonjače. U iznenadnom nastupu nežnosti on poklekne, kako bi svojim bedrima prionuo uz njena, ali ga njen čvrsti trbuh u tome sprečava. Uspravlja se celom visinom, za čitavu glavu iznad nje, i kaže joj: „Okej! Kupila si kupaći kostim.“

Šćućurena između njegovih grudi i mišica, ona progovara s neočekivanom ozbiljnošću, kojoj se od nje više nije nadao: „Ne beži od mene, Hari. Ja te volim.“

„Ja *tebe* volim. Dakle, hajde pričaj, kupila si kupaći kostim.“

„Crveni“, dodaje ona, tužno se njišući uz njega. Ali telo joj je tako lomno i opušteno kad je nakresana, da je njemu neprijatno da je drži u zagrljaju. „Ima traku koja se vezuje oko vrata i plisiranu suknjicu koja se u vodi može skinuti. A zatim su me ove moje proširene vene toliko bolele da smo mama i ja sišle u suteran kod *Krola* i popile čokoladu sa sodom. Izmenili su čitav onaj deo za ručavanje; više nema šanka. Ali noge su me i dalje bolele, pa me je mama dovezla

kući i rekla da ti posle možeš otići po kola i Nelsona. Mislila sam da će mi piće ublažiti bol.“

„Uh.“

„Mislila sam da ćeš se ranije vratiti. Gde si bio?“

„O, zamlaćivao sam se unaokolo. Igrao sam lopte s nekom decom na ulici.“ Razdvojiše se.

„Pokušala sam da malo odremam, ali nisam mogla. Mama kaže da izgledam umorno.“

„I treba da izgledaš umorno. Ti si moderna domaćica.“

„A ti si se u međuvremenu igrao na ulici kao neki dva-naestogodišnjak?“

Pogađa ga što nije razumela njegovu šalu o domaćici, kojom je ciljao na „sliku“ koju su vitaštedovci pokušavali da nature svojim prodavcima radi bolje prodaje, izrečenu ironično, ali u osnovi sa ljubavlju i sažaljenjem. Tu izgleda nema pomoći: ona je tupava. On kaže: „A kakva li je razlika kad ti sediš ovde i gledaš program za decu mlađu od dve godine?“

„A ko je maločas rekao *pst*?“

„Ah, Dženis“, uzdiše on. „Idi dođavola. Idi do sto đavola.“

Za trenutak ona se zagleda u njega jasnim pogledom. „Idem da spremim večeru“, najzad odlučuje ona.

Njega obuzima kajanje. „Otrčaću da uzmem kola i dovedem dete kući. Jadno dete, mora biti da misli kako nema ni kuće ni kućišta. Zašto li, dovraga, tvoja majka misli kako moja majka nema drugog posla nego da čuva tuđu decu?“ U njemu ponovo raste bes pri pomisli kako nije mogla da shvati zašto je želeo da gleda Džimija: iz čisto profesionalnih razloga, da bi zaradio za život, kako bi joj kupio šećer koji će stavljati u svoje smrdljive old fešende.

Ona odlazi u kuhinju, ljuta, ali ne besna. Trebalo bi da bude zaista ojađena, ili pak da uopšte ne bude, jer sve što

je rekao čula je ona dosad bar dvesta puta. Možda i hiljadu puta. Otprilike, prosečno svaka tri dana jedanput, počev još od 1956. Koliko mu to ispada? Trista puta. Toliko mnogo? Pa onda, otkud je za to potreban toliki napor? Ona je to lakše podnosila pre nego što su se venčali. Onda je umela da bude preka. Kao svaka devojka. Nervi kao novi konopci. Koža je mirisala kao svež pamuk. Njena prijateljica s kojom je radila imala je stan u Brueru kojim su uvek mogli da se koriste. Metalni krevet, na zidovima papirni tapeti sa srebrnim medaljonima; prema zapadu, pogled na velike plave benzinske rezervoare na obali reke. Posle radnog vremena, pošto su tada oboje radili kod *Krola*, gde je ona prodavala bombone i indijski orah, s belom keceljom na čijem je džepu bilo izvezeno „Džen“, a on teglio fotelje i stolove na gornjem spratu, raskivao sanduke od letvi, od devet ujutru do pet po podne, dok mu je prašina od slame za pakovanje ulazila u nos i oči i izazivala svrab. Pa ona prljava crna polumesečasta udubljenja za đubre iza liftova, i pod prekriven iskrivljenim ekserima, crni dlanovi i onaj nakicošeni Čendler koji na svaki sat uđe sitnim korakom gnjaveći ga da opere ruke kako ne bi isprljao nameštaj. Katran-sapun. Pena mu je bila siva. Od upotrebe ćuskije, dlanovi su mu se bili pretvorili u požutele donove. Predveče, u pola šest, na kraju odurnog dana, sačekali bi jedno drugo kod vrata s lancem koji sprečava kupce da uđu, u gluvnoj komori popločanoj zelenim staklom, između unutrašnjih i spoljašnjih vrata, pored plitkih bočnih izloga u kojima su glave lutki bez tela, sa šeširima ukrašenim perjem i ogrlicama od ružičastih bisera, prisluškivale odjeke poslednjih ćeretanja pred rastanak. Svi nameštenici su mrzeli ovu svoju radnju, pa ipak, izlazili su s posla lagano, kao da plivaju. Dženis i Zeka bi se sreli u tom gluvom predvorju sa mutnom svetlošću i zelenim podom, koji su stvarali utisak

da se nalazite pod vodom, gurnuli bi ona druga vrata na kojima nije bilo lanca, izronili na svetlost i išli, nikada ne priznajući sebi da idu tamo gde su srebrni medaljoni, držeći se za ruke, lagano i umorno koračajući uz reku ljudi koja se sliva s posla idući ka svojim kućama, da vode ljubav pri poznoj dnevnoj svetlosti koja je u horizontalnim snopovima prodirala kroz prozor. Stidela se od njegovih pogleda. Terala ga je da žmuri. A zatim, žmarci bi je proželi čim bi se našao u njoj, i sve iznutra polako bi se izgadilo, kao svilena papučica. Ležeći jedno pored drugog na tuđem devojačkom krevetu, osećali su se izgubljeno, pošto su obavili i poslednji čin; ostajali su samo srebrnasti zidovi sobe i zlatni odsjaji dana na smiraju.

Kuhinja je mala odaja pored dnevne sobe, jedan uzani prolaz između aparata koji su bili moderni pre pet godina. Njoj ispada iz ruku neki metalni predmet, nekakva šerpa ili lonac. „Može li tebi da se desi da se ne opečeš?“, dovikuje on. „Ti si još tu?“, odgovara ona.

On odlazi do plakara i uzima sako koji je onako brižljivo okačio. Čini mu se da je jedina osoba u toj kući koja vodi računa o redu. Nered u sobi iza njega – čaše od old fešenda sa prljavim talogom, prepuna pepeljara ostavljena na naslonu fotelje, nabran tepih, razbacana gomila novina, tu i tamo detinje igračke, slomljene, izbušene i zgnječene, otpala noga s neke lutke i komad presavijenog kartona koji je nekad bio deo poklopca od kutije za ovsene pahuljice, smotuljci nečistoće ispod radijatora, beskrajni nered uzduž i popreko – pritiskuje mu leđa kao mreža koja se sve više zateže. Koleba se da li da ide po kola, pa onda po dete. Ili bi možda trebalo da uzme prvo dete? Više želi da vidi dete. Bilo bi brže da časkom ode do gospođe Springer, ona stane bliže. Ali zamisli samo ako ona čeka na prozoru da on

naide kako bi mogla da izviri i kaže mu kako Dženis izgleda umorno? *Ko ne bi bio umoran kad celog bogovetnog dana tumara s tobom, pokušavajući da kupi nešto, s tobom, ti bedna cicijo. Ti debela veštice. Cigančuro stara.* Kad bi dete bilo s njim, to bi možda izbegao. Zeki godi pomisao da se od kuće svoje majke vraća pešice sa sinom. Sa dve i po godine Nelson korača kao vojnik, malim odsečnim koracima. Išli bi ispod drveća po poslednjoj dnevnoj svetlosti, a onda bi kao nekim čudom videli tatina kola uz ivičnjak. Ali ovako će duže da traje, kad njegova majka počne prepredeno i okolišno da priča kako je Dženis potpuno nesposobna. Dovodilo ga je do očajanja kad njegova majka tako počne; možda je to činila samo da bi ga zadirivala, ali on nije mogao olako da je shvati, bila je na neki način suviše jaka, bar kad je on u pitanju. Bolje će biti da prvo ode po kola, pa da onda kolima pođe po dete. Ali on ne želi da tako postupi. Jednostavno ne želi. Problem se zamršuje pred njim i njega počinje da hvata muka od sopstvene zapetljanosti.

„Dušo, kupi i jednu kutiju cigareta, hoćeš li?“, viče Dženis iz kuhinje sasvim običnim glasom koji govori da je sve oprošteno, da je sve kao pre.

Zeka ukočeno stoji i gleda u svoju jedva primetnu žutu senku na belim vratima koja vode u predsoblje i oseća da je u zamci. To mu izgleda sasvim sigurno. On izlazi.

Napolju se spušta mrak i postaje sve hladnije. Norveški javor odiše mirisom mladog lišća, a veliki prozori na dnevnim sobama koji gledaju na Vilburovu ulicu iza srebrnastog obrisa televizora pokazuju vrele upaljene lampe u kuhinjama koje gore kao vatra u dnu pećina. On ide nizbrdo. Dan se povlači. S vremena na vreme rukom dodiruje hrapavu koru drveta ili suve šikare živice, ne bi li pod prstima osetio bar nešto čvrsto. Na uglu, gde Vilburowa ulica preseca Poterovu

aveniju, stoji sanduče za poštu naslanjajući se u sutonu na svoje betonsko postolje, telefonski stub koji pruža svoje izolatore prema nebu, hidrant za slučaj požara kao zlatni žbun: pravi lug. On je nekada voleo da se vere uz stubove. Popeti se na ramena nekog prijatelja dok ruke ne dohvate lestvice od klinova, dopreti do mesta gde se može čuti pevanje žica. Njihova je pesma bila zastrašujući mirni šapat. Uvek ga je dovodio u iskušenje da se strmoglavi, da odvoji dlanove od tvrdih klinova i oseti prostor na leđima, da oseti kako ga ovaj hvata za stopala i penje mu se uz kičmu dok pada. Seća se kako su mu ruke bridele na vrhu, izranjavljene mnogobrojnim treščicama dok se ne dođe do mesta gde počinju klinovi. Slušajući žice, kao da se moglo čuti šta govore ljudi, kakav je taj tajni svet odraslih. Izolatori, ogromna plava jaja u gnezdru na vetru.

Dok korača Poterovom avenijom, žice na toj nemoj visini udaraju kroz krošnje i o krošnje lelujavih javorova. Na sledećem uglu, gde obično otiče voda iz ledare, sliva se u jedan kanal i ponovo pojavljuje na drugoj strani ulice, Zeka prelazi ulicu i ide uz slivnik kroz koji je voda nekada tekla, odevajući plitke strane svoga korita prugama zelenog mulja koji se talasa čekajući da sklizne ispod stopala i dočeka te s pljeskom ako se usudiš da hodaš po njemu. Seća se kako je tu pao, ali ne može da se seti zašto je uopšte išao duž te klizave ivice. Zatim se priseća. Da napravi utisak na devoјčice – Loti Bingamen, Margaret Šelkopf, ponekad Džun Kob i Meri Hojer – kad se s njima vraćao iz škole. Margareti bi često počela da curi krv iz nosa, bez ikakvog razloga. Bila je tako puna života. Otac joj je bio pijanica, a roditelji su je terali da nosi duboke cipele još dugo vremena pošto su svi drugi prestali da ih nose.

On skreće u Kigerajzovu ulicu, uzanu pošljunčanu uličicu koja krivuda pored pustog zida zadnje strane jedne male

fabrike sanduka u kojoj rade uglavnom sredovečne žene, betonskog pročelja stovarišta piva, i jedne zaista prepotop-ske kamene seljačke kuće, na kojoj su sada prozori i vrata zatvoreni daskama, jedne od najstarijih građevina u gradu, stameno sagrađene od indijanskog peščara. Ova zgrada kojoj je nekada pripadala polovina površine na kojoj je sada podignut grad, iza polomljene i brutalno oštećene ograde, još uvek čuva svoje dvorište, pravi čestar od mrkih panjeva punih žila i nagriženih stabala koji će u leto početi da bujaju kao neželjeno obilje korova, lepljive zelene trske, mlečnih mahuna svilastog semena i vazdušasto žutih čašica koje se gotovo prelivaju od polena.

Dakle, između stare farme i sportskog kluba *Sunce*, visoke uzane građevine od cigala slične kakvoj gradskoj kući sa stanovima za izdavanje, pogrešno podignutoj u ovoj neurednoj uličici od ruina i rugobnih zdanja, postoji izvestan prostor. Ulaz ima zloslutan izgled zbog jedne neobične oplata od dasaka, velike kao neka šupa, koju su svake zime podizali na kamenom stepeništu, kako bi zaštitili bar od lošeg vremena. Zeka je nekoliko puta zalazio u taj klub. U njemu nije bilo sunca. Na prvom spratu nalazio se bar, a drugi je bio pun stolova za kartanje gde su gradski starci sedeli, sprovodeći uz mrmljanje svoju kartašku strategiju. I alkohol i karte Zeka dovodi u vezu s nekom vrstom mučnog greha, greha koji zaudara, a politička atmosfera u klubu stvarala je u njemu još veću mučninu. Njegov stari košarkaški trener Marti Toteru, koji je, pre nego što su ga zbog skandala udaljili iz škole, imao izvesnog uticaja u mesnim poslovima, stanovao je po svoj prilici u ovoj zgradi i još uvek je, kažu, nešto mundario. Zeka ne voli mundarenja, ali je voleo Totera. Pored majke, Toteru je, u njegovim očima, bio najsnažnija ličnost.

Njega plaši i sama pomisao na starog trenera koji čami tamo unutra. On ide dalje, prolazi pored auto-mehaničarske radnje i napuštenog živinarnika. Uvek ide nizbrdo, jer je predgrađe Sudijino brdo podignuto na istočnoj strani istoimenog brda čija se zapadna padina uzdiže iznad grada Bruera. Mada se grad i predgrađa sustižu duž drumu koji graniči brdo na jugu prema Filadelfiji, na osamdeset kilometara odatle, oni se nikada neće sliti u jedno, jer se između njih isprečio široki planinski zeleni greben, tri kilometra sa severa na jug, načičkan majdanima, grobljima i novim građevinskim parcelama, ostavljajući, ipak, iznad jedne linije, čitave stotine hektara šume koju dečaci sa Sudijinog brda nikada neće moći potpuno da istraže. Velikim delom šume razleže se brundanje kola koja se u drugoj brzini penju turističkim putevima i puteljcima. Ali ti su putevi veliki zapušteni sadovi borova sa tлом mekanim od iglica, dok se zemljište talasasto penje sve više i više, sve dalje i dalje, kroz beskrajne tunele mrtvog zelenila, tako da se čoveku čini kao da je prošao kroz tišinu i došao u nešto još gore. A zatim, kad prispe na prostor obasjan suncem gde grane prestaju da štite ulaz u razmekšalu kamenom ispunjenu jamu koju je nekakav čudovišan i hrabar doseljenik iskopao pre mnogo vekova, čoveka obuzme pravi strah, kao da će ovaj drugi znak života privući pažnju na njega, te će se ispuniti pretnja drveća. Strah vam bruji u ušima kao zvono za uzbunu koje ne možete ućutkati, sve jače što brže trčite, pogrbljeni i napred nagnuti, dogod jasno ne čujete kako, uz škripu zupčanika, neka kola u blizini menjaju brzinu, i dok se iza borovih stabala pred vašim očima dole ne ukažu zdepasti beli stubovi ograde. A onda, opet sigurni na čvrstom tlu, odlučujete da li ćete se pešice vratiti kući ili auto-stopom otići do hotela na vrhu da tamo pojedete jedan slatkiš i osmotrite Bruer koji se prostire

pod vama kao nekakav tepih, taj crveni grad, gde i drvo, i lim, pa čak i crvenu opeku boje u crveno, nekom narandžastoružičastom crvenom bojom kao saksija za cveće, koja se razlikuje od boje bilo kog drugog grada na svetu, uprkos tome što je za decu ovog kraja to jedina boja gradova, boja kojom su svi gradovi obojeni.

Planina rano donosi gradu mrak. Sada, svega nekoliko minuta posle šest, dan uoči prolećne ravnodnevice, sve kuće, fabrike sa krovovima premazanim katranom i ulice koje se dijagonalno penju uz obronke brežuljka – sve se nalazi u senci koja zadire duboko u plodnu dolinu, na istočnoj strani brda. Na ivici senke, kolibe, dvojni redovi vila u rančerskom stilu na čijim ogromnim panoramskim prozorima blešti odsjaj sunca na zalasku. Naglo, kao lampe, ovi prozori se zamračuju jedan za drugim, zajedno sa zracima koji jenjavaju – prelivajući se preko novih naselja i mrkog omeđenog zemljišta koje čeka da bude obrađeno, preko terena za golf za koji bi se iz daleka moglo pomisliti da je nekakav veliki pašnjak, samo da nema onih žutih brežuljčića peska: stupica – penjući se uz brežuljke na suprotnoj strani, na čijim zapadnim padinama još uvek plamte svom popodnevnom gordošću. Zeka se zaustavlja na kraju uličice, odakle mu se pruža širok vidik. Nekada je tu skupljao i dodavao lopte igračima golfa.

Gonjen nekom neodređenom hitnjom, on skreće levo, prema Ulici Džeksonov put, gde je živeo punih dvadeset godina. Njegovi roditelji stanuju na uglu, u jednoj kući od cigala koju dele dve porodice; ali njihovi susedi Boldžerovi drže onu polovinu na samom uglu, sa uzanim dvorištem sa strane na kome im je gospođa Angstrom oduvek zavidela. *I sva ta svetlost ulazi kroz prozore Boldžerovih, a mi se ovde zabili u mrak.*